

→ LIITE 3: Evakkotarina

Kesäkuun 14. päivänä opettaja Katri Skinnari jakoi meille oppilaille todistukset. Kotimatka alkoi viholliskoneairue päämme päällä. Kotiin päästyäni kuulin isän naputtelevan. Menin katsomaan ja näin hänen tekevän puulaatikkoo niistä laudoista, joista piti rakentaa asuinrakennus. Vanhempani olivat päättäneet laittaa minut Otto-sedän kanssa edeltäpäin evakkomatalle. Äitini sisko, Saimatäti, oli avioitunut Luumäellä asuvan tilallisen Toivo Punkkisen kanssa. Minut päätettiin lähettää sedän kanssa sinne.

Tuumasta toimeen. Nelipyöräiset karrit pakattiin. Siihen laitettiin tämä isäni tekemä puulaatikko, joka sisälsi astioita, vaatteita ja muuta pientä, mitä saatiin sopimaan. Lisäksi karriin nostettiin kaurasäkkejä, hevosen ruuaksi. Yhden kaurasäkin päälle minut nostettiin ja vyötäistä laitettiin remmillä kiinni, etten satu putoamaan, jos uni yllättää.

Äitini laittoi meille evästä matkalle ja viiden litran kannun maitoa, joka ei kestänyt vaan tuli piimäksi. Juotua kuitenkin tuli. Hevonen valjastettiin karrin eteen ja niin minun evakkomatani alkoi, jo toisen kerran. Ajatuksena Luumäki, Saimatädin luo. Siellä tapaisin serkkuni, kunnes isä tulisi hakemaan. Näin äiti pääsi lehmiin kanssa paremmin kulkemaan, kun minua ei olisi mukana.

Otto-sedän kanssa kuljimme tietä eteenpäin. Perässä tuli muitakin evakkoon lähtijöitä. Toiset hevosella, joku ajoi polkupyörällä. Näin myös yhden vanhemmanpuoleisen naisen, joka käveli ja neuloi kulkiessaan. Matkaan kuului itkua, valitusta ja monenlaisia kannanottoja. Välillä pysähdyttiin johonkin sopivaan paikkaan, missä hevonen sai ruokailla. Samalla setäni antoi kauraannoksen. Hevosen levätessä söimme myös itse, mitä sattui olemaan jäljellä.

Yömmä nukuimme, mistä löysimme talon, navetan yllisen tai olimme vain taitaavan alla. Ruokapaikkoja oli joihinkin taloihin laitettu. Muistan syöneeni yhden talon pihalla kaalikeiton tapaista ja karvasen makuista leipää. Ei maistunut pikkutyttö suussa äidin valmistaman ruuan makuiselta. Itku oli aina kurkussa, ikävä oli äitiä, isää ja kotia.

Matka jatkui. Kuljimme kapeaa hiekkatietä. Meitä vastaan tuli kuorma-auto. Lavalla oli sotapoikia, matka oli heillä ilmeisesti rintamalla. Katselin uteliaana sotilaita ja etsin silmilläni Vilho veljeäni. Olin ollut 1943 kynttiläpäivänä Vilhon hautajaisissa, mutta pikkutyttö ajatus ei

tahtonut hyväksyä rakkaan veljen poistumenoa.

Mieleeni muistuu erään talon pihamaa, jossa meitä evakoita oli lepäämässä. Talo oli komea, siinä oli kaunis lasiveranda. Kävelin pihalla ja mieleeni tuli mennä verannalle istumaan. Jonkun ajan kuluttua tuli naisihminen, ilmeisesti talon emäntä, kädessään jälkiruokakulho. Kulhossa oli keitetty raparperisoppaa. Se tuoksui niin hyvälle, joten mieleni teki syödä sitä. Siinä minä istuin ja nieleksin. Ei emännän mieleen tullut, kuinka iloiseksi olisi tehnyt pikkutyttö, vaikka kuinka vähän olisi antanut.

Levättyäni jatkoimme matkaa. Olimme edenneet Lauritsan tiehaaraan, josta piti kääntyä Luumäelle vievälle tielle. Siellä oli vartijat, niinpä meitä ei päästetty menemään haluamaamme suuntaan. Me käännyimme lähimmälle rautatieasemalle. Asemalla oli evakoita kuin muurahaisia, jokainen hyöri ja touhusi.

Toiset evakot olivat ehtineet varata parhaat paikat, niinpä minä ja setä kävimme lattialle. Kuormaamme oli kotona pakattu fälly ja isäni lammasnahkaturkki. Nämä otimme kuormasta ja laitoimme niistä petin itsellemme.

1944 juhannustienoo oli erittäin kylmä. Muistan, kuinka ihmiset, jotka joutuivat olemaan avovauunissa eläimiensä kanssa kertoivat, että meinasin jäätyä, kun rakeitakin satoi ja viima piiskasi kasvoja. Tällä junamatkalla sairastuin. Kuume nousi, jäseniä särki ja oli sanoin kuvaamaton ikävä vanhempiani ja kotia. Juna kuljetti meitä Suomea ylöspäin vai oliko se enemmän länttä kohti. Tuli taas asema. Ihmiset poistuivat katselemaan, saisiko mistään ruokaa ja lämmintä. Jäin yksin härkävaunuun, fällyyn käärittynä. Palelin ja itkin. Olo tuntui kohtuuttomalta pikkutyöstä.

Vaunun oviaukkoon ilmestyi sotilaan asussa oleva mies. Kuulin hänen kysyvän: "Kuka täällä itkee?" Kerroin olevani sairaana. Hetken kuluttua sain kuume-pulveria ja lasin vettä. Voi, kuinka hyvältä tuntui, kun oli joku ihminen, joka välitti! Setäni saapui omilta reissuiltaan ja joutuivat antamaan tarkan selityksen, miksi oli jättänyt minut yksin.

Monien vaiheiden jälkeen jouduimme Kiikoisiin ja siellä Niemen taloon. Talosta saimme pienen kamarin, mutta talon puolella kävimme syömässä. Siellä ollessa opin syömään talkkunaa. Aittarakennukseen purimme tavarat ja siellä tava-

roiden seassa istuin monet kerrat itkemässä ikäväni.

Talonväkeen kuului isäntä, emäntä ja kaksi tyttäret. Toinen oli sairaanhoitaja ja toinen opettaja. Opettajatyttö soitti iltaisin harmoonia ja lauloi "Herraa hyvä kiittääkää". Kuuntelin laulua omassa kamarissa itku kurkussa kapinamieli sydämessä. Kuinka voi kiittää, kun on koti mennyt, eikä ole äitiä ja isää turvana? Päivät olivat parempia, kun oli puuhaa.

Äitini kertoi jälkepäin, kuinka hän oli huolissaan, kun tyttöä ja setää ei ollutkaan Luumäellä. Isäni oli käynyt meitä hakemassa, mutta tätini perheessä meistä ei tiedetty mitään. Meitä alettiin etsiä radion ja Karjala-lehden välityksellä. Muistin veljeni Paavon osoitteen rintamalla, kirjoitin sinne. Veljeni oli saanut myös äidiltä kirjeen, jossa hän kirjoitti meidän katoamisesta. Veljeni kertoi vuosi jälkepäin, kuinka he olivat silloin saaneet käskyn hyökkäykseen. Hän oli rukoillut, että selviäisi tältä reissulta, jotta voisi ilmoittaa äidille, missä tyttö on.

Elettiin heinäkuun loppua tai elokuuta. Yhtenä lauantaiaamuna noustessani ylös huomasin ruskean kirjekuoren tuodun huoneemme pöydälle. Kirjekuoren päällä luki nimeni. Käsi vavisten avasin kirjekuoren. Kirje oli tullut siirtoväenhuollosta. Sitä kautta oli äidin ja isän olinpaikka löydetty, ja siitä nyt ilmoitettiin minulle. Silloin taas itku maistui, mutta se oli ilon itku.

Lauantaipäivä tuntui niin pitkältä, kun mieli teki lähteä heti sinne, missä kaipaamani vanhemmat olivat. Setäni sanoi, että huomenaamulla lähdemme heti ylösnousun jälkeen. Aitasta oli tavarat pakattu Putte-hevosen karriin. Aukaisin pihaportin, että setä voisi ajaa hevosen tielle, sitten saan nousta kyytiin.

Tein sedän käskyn mukaan, mutta katsottuani tietä edemmäksi, ihmettelin, kuka tutun näköinen ajaa kippurasarvisella pyörällä meitä kohti. - Hetken päästä olin isän sylissä. Hän oli lähtenyt edellisenä iltana pyörällä ajamaan meidän asuinpaikkaa kohti. Siirtoväenhuollosta oli myös vanhemmilleni tullut ilmoitus minun ja sedän olinpaikasta. Se oli onnellinen pyhäamu pitkään aikaan!

Lyhennetty Sirkka Väliahdetin kirjoituksesta Pienen tytön evakkomatka 1944.
Lähde <http://evakkoinstituutti.net/>